

Asia: VN/1258/2021

Lausuntopyyntö luonnoksesta hallituksen esitykseksi eduskunnalle laiksi julkisesta työvoima- ja yrityspalvelusta annetun lain muuttamisesta ja siihen liittyviksi laeiksi sekä sosiaalisista yrityksistä annetun lain kumoamisesta

1. Julkisesta työvoima- ja yrityspalvelusta annetun lain lukua 7 Palkkatuki koskevat kysymykset

1 § Palkkatuki (sis. palkkatuen määritelmän)

- **Lisättäisiin palkkatuen tarkoitukseen vammaisten ja pitkäaikaissairaiden sekä 60 vuotta täyttäneiden pitkäaikaistyöttömien työn saannin ja työelämään osallisuuden lisääminen.**

SOSTE kannattaa ehdotettua lisäystä, että palkkatuella tuetaan myös alentuneesti työkykyisen sekä 60 vuotta täyttäneiden pitkäaikaistyöttömien mahdollisuuksia saada työtä ja osallistua työelämään.

Esityksessä ehdotetaan myös lisättävän, että työ- ja elinkeinotoimisto voi palkkatukea myöntäessään asettaa tuen saamiselle työnhakijan ja tuen tarkoituksen toteuttamisen kannalta tarpeellisia ehtoja. Perusteluissa esitetään, että päätökseen asetettavissa ehdoissa voitaisiin täsmentää esimerkiksi sitä, millaista erityistä tukea tai ohjausta työnantajan edellytetään tarjoavan työntekijälle palkkatuetun työn aikana, jotta osaamisen kehittymistä koskevat tavoitteet voidaan saavuttaa. Tämä on kannatettava lisäys. SOSTE esittää, että perusteluihin lisättäisiin, kuinka tämä erityinen tuki tai ohjaus rahoitettaisiin, esimerkiksi hyödyntäen työolosuhteiden järjestelytuen mahdollisuuksia.

Perusteluissa mainitaan myös, että työ- ja elinkeinotoimiston arvioidessa, että muiden työvoimapalveluiden tarjoaminen palkkatuen ohella on tarpeen, palkkatukipäätöksen ehtona voitaisiin määrittää, että palkkatuetussa työssä olevalla työntekijällä on oikeus osallistua muihin työvoimapalveluihin palkkatukijakson aikana niin, että työvoimapalveluihin osallistumiseen käytetty aika ja työaika yhdessä eivät ylitä alan säännöllistä enimmäistyöaikaa. SOSTE kannattaa tätä lisäystä.

2 § Palkkatuen yleiset edellytykset

- **Rajattaisiin palkkatuetun työn kohderyhmää**

SOSTE katsoo, että kohderyhmän rajaaminen nykyistä suppeammaksi on kannatettava. Suppeampi kohderyhmä kohdentaa palkkatukea heikommassa työmarkkina-asemassa olevien työllistämiseen.

3 § Työnantajaan liittyvät palkkatuen edellytykset

- **Työnantajiin lisättäisiin hyvinvointialue ja poistettaisiin luonnollinen henkilö, joka ei harjoita taloudellista toimintaa (kotitalous)**
- **Tuotannollisista tai taloudellisista syistä viimeisten 12 kuukauden aikana irtisanoneelle työnantajalle tuki voitaisiin myöntää, jos tämä on ottanut saman määrän henkilöitä työhön irtisanomisen jälkeen**
- **Palkkatukea ei myönnettäisi uudestaan työnantajalle saman henkilön palkkaamiseen poikkeuksena vamman tai sairauden perusteella, oppisopimuskoulutukseen tai 60 vuotta täyttäneen pitkäaikaistyöttömän työllistämiseen myönnetty tuki tietyin edellytyksin**

SOSTE ei kannata esitystä, jonka mukaan palkkatukea ei myönnettäisi, mikäli työnantajalle on aiemmin myönnetty palkkatukea tai 55 vuotta täyttäneiden työllistämistukea saman henkilön työsuhteessa aiheutuviin palkkakustannuksiin. Tämä voi johtaa työttömän työnhakijan kannalta kohtuuttomiin tilanteisiin erityisesti paikkakunnilla, joissa työpaikkojen määrä yleensäkin on vähäinen. Esitys estää myös työllistymisen uudelleen vanhalle työnantajalle, vaikka työntekijä olisi ollut välissä pitkäänkin toisen työnantajan palveluksessa. Tämä ei voi olla tarkoituksenmukaista.

Samalle työnantajalle työllistymisen säännöstä ei sovellettaisi vamman tai sairauden perusteella, oppisopimuskoulutukseen tai 60 vuotta täyttäneen pitkäaikaistyöttömän työllistämiseen myönnettävään palkkatukeeseen, kun kyseessä on aiemman tukijakson jatkaminen. Poikkeus ei koskisi tilanteita, joissa henkilö olisi välillä ollut työttömänä tai työssä toisella työnantajalla. Tämä ei ole myöskään kannatettava linjaus. Erityisesti osatyökykyisen tai ikääntyneen työnhakijan kohdalla soveltuvan työn löytäminen voi olla haastavaa. Ei voi olla tarkoituksenmukaista, että paluuta entisen työnantajan palvelukseen ei sallita, mikäli työllistyminen muualle ei ole onnistunut.

5 § Palkkatuella katettavat palkkakustannukset

- **Työnantajan sivukuluja ja lomarahaa ei jatkossa luettaisi palkkatuella katettaviin kustannuksiin**
- **Muita tarkennuksia tukikelpoisten kustannusten määritelmään**

Esitys, ettei työnantajan sivukuluja ja lomarahaa jatkossa luettaisi palkkatuella katettaviin kustannuksiin, ei ole kannatettava. SOSTE katsoo, että tämä ei kannusta yrityksiä eikä järjestöjä

palkkatuen käyttöön. Esitetyt tukiprosentit 50% ja 70% ovat myös harhaanjohtavia. Käytännössä, kun sivukulut huomioidaan, on tuki jatkossa n. 37 % tai 57%.

6 § Palkkatuen määrä ja kesto

- **Tuen määrä olisi työttömyyden kestosta riippumatta 50 % palkkakustannuksista**
- **Tuen kesto 5 tai 10 kuukautta, kuitenkin enintään työsuhteen pituinen**
- **Palkkatuki voitaisiin myöntää uudelleen toiselle työnantajalle heti edellisen palkkatukijakson päätyttyä, jos henkilö kuuluisi edelleen palkkatuen kohderyhmään ja tuen myöntäminen olisi tarkoituksenmukaista**

Lähtökohtaisesti tuen määrään ja keston tehdyt muutokset ovat selkeämmät nykytilaan verrattuna. Selkeyttämisen myötä pitkäaikaistyöttömät asetetaan nyt samalle viivalle muiden ryhmien kanssa, kun tuen määrä olisi työttömyyden kestosta riippumatta 50% palkkakustannuksista. SOSTE huomauttaa, että esitys voi heikentää pidempään työttömänä olleiden mahdollisuuksia työllistyä palkkatuella yrityksiin. Ehdotettu tukiprosentti 50 % on myös harhaanjohtava, sillä työnantajan sivukuluja ei jatkossa huomioida tukikelpoisina kustannuksina. Tuki olisi käytännössä n. 37% työntekijän palkkauskustannuksista.

Esitys siitä, että tuen kesto olisi kiinteä ja se porrastettaisiin työttömyyden keston mukaisesti, on selkeä. SOSTE esittää, että tuen keston pituudet otetaan kuitenkin vielä uudelleen harkintaan nostamalla kestot 6 tai 12 kuukauteen. Esimerkiksi Paikka Auki! -ohjelman vaikuttavuusanalyyssissä on todettu, että tuetun työsuhteen riittävä pituus (tuen laajuuden lisäksi) tuo huomattavan hyvät tulokset.

Esitys palkkatuen myöntämisestä uudelleen toiselle työnantajalle heti edellisen palkkatukijakson päätyttyä, jos henkilö kuuluisi edelleen palkkatuen kohderyhmään ja tuen myöntäminen olisi tarkoituksenmukaista, on kannatettava. Tämä mahdollistaa työllistämispolkujen paremman rakentamisen kohti avoimia työmarkkinoita. Esityksen vaikutusarvioissa tuodaan esiin, että arviolta noin neljäsosa pitkäaikaistyöttömistä ei kuuluisi mihinkään palkkatuen kohderyhmään välittömästi ensimmäisen palkkatukijakson päätyttyä. Mikäli tukijakson jälkeinen työttömyys kestäisi vähintään puoli vuotta, voitaisiin palkkatuki myöntää uudelleen. Tämä asettaa pitkäaikaistyöttömät eriarvoiseen asemaan muiden kohderyhmien kanssa. Erityisesti pitkään työttömänä olleille katkokset työllistymispolulla eivät auta eteenpäin kohti avoimia työmarkkinoita. Tämä ei ole hyväksyttävää. SOSTE vaatii, että tämä epäkohta korjataan esityksessä.

7 § Palkkatuki alentuneesti työkykyisen palkkaamiseen

- **Tuen määrä olisi 70 prosenttia palkkakustannuksista**
- **Tuki myönnettäisiin 10 kuukauden ajaksi sillä perusteella, että vamma tai sairaus vaikeuttaa huomattavasti sopivan työn saamista**

- **Tukea voitaisiin jatkaa samalla työnantajalla tietyin edellytyksin enintään 24 kuukauden jaksoissa.**

SOSTE kannattaa esitystä, että rekrytointivaiheessa ei jatkossa edellytettäisi arviointia vamman tai sairauden vaikutuksesta tuottavuuden alenemiseen tarjolla olevassa työtehtävässä.

Esityksen mukaan palkkatuen määrä nostetaan nykyisestä 50 prosentista 70 prosenttiin. Tämä on kannatettava esitys. Koska sivukuluja ei jatkossa hyväksyttäisi tukikelpoisiksi kuluiksi, olisi tuki kuitenkin käytännössä vain n. 57%. On vaikea nähdä, että tuo 7 prosentin nosto tuen määrään innostaisi työnantajia palkkaamaan alentuneesti työkykyisiä palkkatuella nykyistä enemmän. Palkkatuen tarkoituksena on vammaisten ja pitkäaikaissairaiden työn saannin ja työelämään osallisuuden lisääminen. Jotta tähän tavoitteeseen päästään tulisi tukiprosentin nosto olla todellinen. SOSTE esittää, että alentuneesti työkykyisen palkkaamiseen tarkoitetun tuen kohdalla otetaan käyttöön samankaltainen kerroin kuin 100% tukeen on suunniteltu. Näin saadaan huomioitua työnantajan sivukulut.

SOSTE kannattaa esitystä, että tuki myönnetään suoraan 10 kuukauden ajaksi.

SOSTE kannattaa esitystä, että tukiajan jatkamisen yhtenä edellytyksenä on, että työnantaja on toteuttanut työterveyshuollon suosittelemat kohtuulliset mukautukset. Toimeenpanon yhteydessä työ- ja elinkeinoviranomaisten tulee selkeästi viestiä työolosuhteiden järjestelytuen mahdollisuuksista työnantajille kohtuullisten mukautusten toteuttamiseksi.

Työsuhteen jatkuessa samalla työnantajalla palkkatuella voitaisiin myöntää jatkoa enintään 24 kuukaudeksi kerrallaan, jos työntekijän vamma tai sairaus on sellainen, että sen arvioidaan alentavan tuottavuutta tarjolla olevassa työtehtävässä olennaisesti sekä pysyvästi tai pysyväisluonteisesti. Tämä on kannatettava esitys.

SOSTE muistuttaa mahdollisuudesta hyödyntää potilas- ja vammaisjärjestöjen asiantuntijuutta arvioinnin yhteydessä.

Esityksen mukaan samalle työnantajalle voi työllistyä, mikäli palkkatukea haetaan ennen edellisen tukijakson päättymistä. Samalle työnantajalle ei voisi työllistyä, mikäli henkilö olisi välillä työttömänä tai työssä toisella työnantajalla. Tämä ei ole kannatettava linjaus ja SOSTE edellyttää, että tämä korjataan esityksessä. Erityisesti osatyökykyisen työnhakijan kohdalla soveltuvan työn löytäminen voi olla haastavaa. Ei voi olla tarkoituksenmukaista, että paluuta entiseen työhön ei sallita, mikäli työllistyminen muualle ei ole onnistunut.

8 § 100 prosentin palkkatuki

- **Tuki myönnettäisiin 10 kuukaudeksi. Tukikelpoisia palkkakustannuksia korotettaisiin kertoimella 1,23 työnantajan sivukulujen kattamiseksi laskennallisesti.**
- **100 prosentin palkkatuki olisi mahdollinen kaikille yhdistyksille, säätiöille ja rekisteröidyille uskonnollisille yhdyskunnille**
- **Jos työnantajan toiminnalla on työ- ja elinkeinotoimiston arvion mukaan vaikutusta jäsenvaltioiden väliseen kauppaan, 100 prosentin palkkatuki myönnettäisiin de minimis -tukena. Muussa tapauksessa tuki olisi EU:n valtiontukisääntelyn ulkopuolista tukea. Arvioinnin kriteereistä säädettäisiin erikseen valtioneuvoston asetuksella.**

SOSTE kannattaa esitystä, että 100 prosentin palkkatuen osalta palkkakustannuksia korotettaisiin kertoimella 1,23 työnantajan sivukulujen kattamiseksi. Muilta osin esitys 100 prosentin palkkatukeen tehtävistä muutoksista eivät ole hyväksyttävissä ja SOSTE vaatii esityksen muuttamista.

Esityksen mukaan palkkatuki 100% suuruisena myönnettäisiin de minimis -tukena sellaisille työnantajille, joiden toiminnalla arvioidaan olevan vaikutusta Euroopan Unionin jäsenmaiden väliseen kauppaan. Tällaisissa tilanteissa 100 prosentin palkkatuella työllistettyjen määrää rajoittasi de minimis – asetuksen mukainen tuen enimmäismäärä, joka on useimmissa tilanteissa 200 000 euroa kolmen verovuoden aikana. Kauppavaikutuksen arvioinnin kriteereistä säädettäisiin valtioneuvoston asetuksella.

SOSTE vaatii, että lakiesityksen 7 luvun 8§ 3 momentista ”Jos työnantajan toiminnalla on työ- ja elinkeinotoimiston arvion mukaan vaikutusta jäsenvaltioiden väliseen kauppaan, 100 prosentin palkkatuki myönnetään de minimis -tukena. Arvioinnin kriteereistä säädetään erikseen valtioneuvoston asetuksella” poistetaan viimeinen lause, jonka mukaan kauppavaikutuksen arvioinnin kriteereistä säädetään asetuksella.

Lakiesitysluonnos on oikeilla linjoilla siinä, että EU:n valtiontukisääntely tulee huomioida lakia säädettäessä. Esitysluonnoksen perustelut ovat kuitenkin osin ristiriitaiset ja harhaanjohtavat, koska niissä annetaan ymmärtää, että valtiontukisääntely edellyttää perusteluissa esitettyjä kriteerejä. Niissä annetaan myös ymmärtää, että työ- ja elinkeinotoimisto arvioisi, olisiko tuella EU-valtiontukisääntelyn tarkoittamaa vaikutusta jäsenvaltioiden väliseen kauppaan (kauppavaikutus). Näin ei kuitenkaan ole, vaan TE-toimistot arvioisivat ainoastaan sitä, täytyisivätkö sellaiset kriteerit, joita nyt ollaan kansallisesti asettamassa niin kutsutun ”kauppavaikutuksen” toteamiseksi. Tämä kansallisesti määriteltävä ”kauppavaikutus” ei ole sama asia kuin EU:n valtiontukisääntelyn tarkoittama kauppavaikutus ja siksi termien käyttö perusteluissa tulisi tarkistaa kauttaaltaan.

EU:n perussopimuksen (EUTI) 107 artiklan 1 kohdan mukaan kiellettyä on tuki, joka vääristää tai uhkaa vääristää kilpailua ja ainoastaan siltä osin kuin tuki vaikuttaa jäsenvaltioiden väliseen kauppaan.

SOSTE toteaa, että kilpailuvaikutusten arviointi on jo nyt keskeinen osa palkkatuen myöntämisen harkintaa. Julkisesta työvoima- ja yrityspalvelusta annetun lain 7 luvun 3 § 2 momentin 2 kohdan mukaan palkkatukea ei voida myöntää, jos tuki vääristäisi muiden samoja tuotteita tai palveluja tarjoavien välistä kilpailua. Mikäli tuki ei vääristä kilpailua ylipäättään, ei se silloin vääristä myöskään rajat ylittävää kilpailua. Lakiesitysluonnoksesta ei käy ilmi, miksi nykyistä sääntelyä ei tältä osin pidetä riittävänä.

Kuten lakiesitysluonnoksessa todetaan, EU-oikeudessa ei ole olemassa yleispäteviä kriteerejä kauppavaikutuksen arviointiin. Sellaisten laatimista on pidetty mahdottomana. Sen sijaan on katsottu, että kilpailun vääristymisen ja rajat ylittävään kauppaan kohdistuvan vaikutuksen arviointi edellyttää aina tapauskohtaista arviointia. Lakiesitysluonnoksessa tätä arviointia ei haluta antaa TE-toimistojen tehtäväksi ja siksi esitetään kansallisia kauppavaikutuskriteerejä, joiden täyttyminen on helpompi todeta.

SOSTE katsoo, että lakiesitysluonnoksen perusteluissa esitetyt kriteerit ovat liian tiukat. Mikäli mahdollinen kauppavaikutus arvioidaan esitettyjen kriteereiden mukaisesti, on sillä peruuttamattomia vaikutuksia jo ennestään heikoimmassa työmarkkina-asemassa oleviin sekä järjestöjen toimintaan.

SOSTE on valmistelun aikana useaan otteeseen todennut, että mahdollinen kauppavaikutus tulisi aina katsoa tapauskohtaisesti. On erittäin epätodennäköistä, että yhdenkään järjestön toiminnalla olisi valtioiden rajat ylittävää kauppavaikutusta. Kysyttäessä konkreettisia esimerkkejä, yhtään sellaista tapausta ei ole tuotu SOSTEn tietoon. Yhtään esimerkkiä ei myöskään ole mainittu lakiesitysluonnoksen perusteluissa.

Sen sijaan lakiesitysluonnoksen perusteluissa todetaan, että kolmannen sektorin työnantajista 36 eli noin 2 prosenttia työllisti palkkatuella yli 50 henkilöä vuonna 2019. Näiden työnantajien osuus kolmannen sektorin palkkatukityöpaikoista on merkittävä, koska niillä työskenteli noin 35 prosenttia kolmannen sektorin palkkatuella työllistämistä henkilöistä. Perusteluissa sanotaan näiden työnantajien harjoittavan niin laajaa taloudellista toimintaa, että sillä katsottaisiin olevan vaikutusta jäsenvaltioiden väliseen kauppaan. Siitä, mihin tämä näkemys perustuu, ei ole lausuttu mitään.

EU-oikeuden mukaan kilpailun vääristymistä ja vaikutusta valtioiden väliseen kauppaan ei tarvitse varsinaisesti todentaa, mutta se ei saa olla myöskään puhtaasti hypoteettinen. Kansallisessa sääntelyssä oltaisiin nyt kuitenkin ilmeisesti valmiita operoimaan hypoteettiselta pohjalta. SOSTE vastustaa tätä ja katsoo, että jos kaikesta huolimatta päädytään kansallisten kriteerien asettamiseen

100 prosentin palkkatuelle, tuen mahdollisista kauppavaikutuksista tulee ensin laatia asianmukainen selvitys ja kriteerit laatia sen pohjalta yhteistyössä järjestöjen kanssa.

10 § Palkkatuki oppisopimuskoulutukseen

- Palkkatuen määrä oppisopimuskoulutuksessa olisi 50 % ja pysyisi samana koko koulutuksen keston ajan
- Palkkatukea myönnettäessä tuki olisi mitoitettava koko sille ajalle, jonka työ- ja elinkeinotoimisto arvioi tarkoituksenmukaiseksi.
- Tukea voitaisiin jatkaa, jos henkilökohtaisen osaamisen kehittämissuunnitelman mukainen oppisopimuskoulutuksen kesto muuttuu koulutuksen aikana

-

11 § Tuella palkatun siirtäminen

- Edelleen siirtämisestä tehtäisiin erillinen päätös ja säädettäisiin edellytykset edelleen siirtämiselle

SOSTE pitää esitettyjä muutoksia edelleen siirtämisen edellytyksiin vaikeaselkoisina. On vaikea nähdä, että yritykset olisivat valmiita maksamaan käyvän korvauksen työnantajayrityksenä toimivalle järjestölle. Toteutuessaan muutos käytännössä lopettaisi edelleen siirtämisen järjestöistä yrityksiin. Nykyisin mahdollisuus edelleen siirtämiseen nähdään vaikuttavana keinona edistää työttömän työllistymistä palkkatukityön jälkeen avoimille työmarkkinoille. SOSTE ei kannata esitettyjä muutoksia.

2. Huomioita lukuun 7a 55 vuotta täyttäneiden työllistämistuki

Huomioita 55 vuotta täyttäneiden työllistämistuesta (luku 7a, uusi luku)

- Tuki on uusi
- Tuki myönnettäisiin ilman tarkoituksenmukaisuusharkintaa, jos laissa säädetyt edellytykset täyttyvät.
- Tukea maksettaisiin 70 prosenttia tukikelpoisista palkkakustannuksista 10 kuukaudelta, kuitenkin enintään työsuhteen keston ajalta.
- Tukikelpoisina kustannuksina pidettäisiin samoja palkkakustannuksia kuin palkkatuetussa työssä.

SOSTE kannattaa esitystä uudesta 55 vuotta täyttäneiden työllistämistuesta. SOSTE katsoo kuitenkin, että esitys 70% tuesta on harhaanjohtava. Käytännössä, kun sivukulut huomioidaan, on tuki jatkossa n. 57%.

3. Huomiot elinkeinotoiminnan käsitteen muutoksiin

Huomiot elinkeinotoiminnan käsitteen muutoksiin

- Työvoimakoulutuksen yhteishankinta (5 luku 7§) ja työolosuhteiden järjestelytuki (10 luku 3§)
- Työllisyyspoliittinen-avustus (säädetäisiin julkisesta työvoima- ja yrityspalvelusta annetulla asetuksella)
- Työsopimuslain 13 luvun 6 §:n 2 momentin 2 kohdan muuttaminen

Ymmärrämme, että kansallisen lainsäädännön tulee vastata EU:n valtioneuvoston päätelyä. Tästä syystä elinkeinotoiminnan käsitteen korvaaminen taloudellisen toiminnan käsitteellä on perustelua.

Esityksen mukaan myönnettäessä työllisyyspoliittista avustusta taloudellista toimintaa harjoittaville järjestöille käytettäisiin samaa kriteeristöä kuin 100 prosenttisen palkkatuen osalta. SOSTE vastustaa tätä ja katsoo, että jos kaikesta huolimatta päädytään kansallisten kriteerien asettamiseen, tuen mahdollisista kauppavaikutuksista tulee ensin laatia asianmukainen selvitys ja kriteerit laatia sen pohjalta yhteistyössä järjestöjen kanssa.

4. Huomiot sosiaalisista yrityksistä annetun lain kumoamiseen

Huomiot sosiaalisista yrityksistä annetun lain kumoamiseen

SOSTE esittää, että esitys sosiaalisista yrityksistä annetun lain kumoamisesta otetaan uudelleen tarkasteluun. Sosiaalisten yritysten roolista, tehtävistä ja vaikutuksista tulisi tehdä laajempi arvio ennen lopullista päätöstä. Lakkauttamisen sijaan lakia kehittämällä saataisiin mahdollisesti enemmän tuloksia aikaan.

5. Huomiot julkisesta työvoima- ja yrityspalvelulaista annetun lain muihin lukuihin ehdotettuihin muutoksiin tai esitysluonnoksen liitelakeihin

Kommentit julkisesta työvoima- ja yrityspalvelulaista annetun lain lukuihin 1, 2, 3, 11, 12, 13 ja 14, 7 luvun 4, 9 ja 12-15 §:iin ehdotettuihin muutoksiin tai esitysluonnoksen liitelakeihin

- Mainittuihin lukuihin ja lakeihin on tehty vähäisiä tai teknisiä muutoksia.

-

6. Yleiset huomiot

Yleiset huomiot:

- a. Huomiot ehdotetun sääntelyn suhteesta hyvään hallintoon ja perustuslakiin
- b. Huomiot esitysluonnoksen vaikutusarvioinnista

c. Muuta kommentoitavaa

b) Huomiot esitysluonnoksen vaikutusarvioinnista

Kuten esityksessä todetaan uudistuksen kokonaisvaikutusten arviointi on vaikeaa. Esityksen eri muutokset voivat aiheuttaa kerrannaisvaikutuksia, joihin liittyy vielä paljon epävarmuustekijöitä.

Pitkällä aikavälillä positiivisten työllisyysvaikutusten mittaluokaksi arvioidaan 500 - 1000 lisätyöllistä vuodessa. Ymmärrämme, että työllisyysvaikutusten arviointiin liittyy paljon epävarmuustekijöitä, mutta tämän mittaluokan uudistuksen vaikutuksissa ei tulisi olla noin suurta heittoa. Miksi palkkatukijärjestelmään tehdään näin suuria muutoksia, jos vaikutukset kuitenkin jäävät vain esimerkiksi 500 lisätyölliseen vuodessa?

Ehdotetut muutokset vaikuttaisivat eri tavoin eri työnantajasektoreihin. SOSTE katsoo, että kolmannen sektorin, erityisesti yhdistysten ja säätiöiden, osalta vaikutukset olisivat huomattavan negatiiviset. SOSTE pitää myös arviota osatyökykyisten, kotoutujien ja 55 vuotta täyttäneiden mahdollisuuksia työllistyä tuettuun työhön liian positiivisina.

SOSTE katsoo, että 100 prosenttisen palkkatuen muutosten vaikutukset eivät ole todenmukaisia. Vaikutustenarviointi perustuu pitkälle työ- ja elinkeinoministeriön itse tekemään selvitykseen, jonka vastausprosentti jäi 25,5 prosenttiin. Esityksen mukaan 100 prosenttiseen tukeen tehtyjen muutosten arvioidaan koskevan noin 2000 työllistettynä olevaa henkilöä, joista työnantajat voisivat työllistää arviolta noin 700 henkilöä alemmilla tukiprosenteilla. Alemmissa tukiprosenteissa ei oteta huomioon työnantajan sivukuluja. SOSTE katsoo, että tämä ei mahdollista useallekaan järjestötyönantajalle alemmien tukiprosenttien käyttämisen. Vaikutusten arvioinnissa tuodaan esiin, että järjestöt pystyisivät taloudellista toiminnasta saatavilla tuloilla kattamaan osan työllistettyjen palkkakustannuksista. SOSTE huomauttaa, että taloudellinen toiminta ei tarkoita, että toiminta olisi liiketaloudellisesti voitollista. Näin ollen mahdollisuus työllistää noin 700 henkilöä alemmilla tukiprosenteilla on hyvin liioiteltu arvio.

Mikäli mahdollinen ”kauppavaikutus” arvioidaan esitettyjen kriteereiden mukaisesti, on sillä peruuttamattomia vaikutuksia jo ennestään heikoimmassa työmarkkina-asemassa oleviin sekä järjestöjen toimintaan.

Esityksen mukaan ehdotetaan, että työnantajan toiminnalla ei arvioida olevan vaikutusta jäsenvaltioiden väliseen kauppaan, jos kaikki seuraavat tunnusmerkit täyttyvät:

1. Myytyjen tavaroiden ja palveluiden arvo on alle 100 000 euroa vuodessa.

2. Tavaraita ja palveluita ei ole mahdollista tilata verkossa tai käyttää verkossa poislukien tilanteet, joissa markkinointia tapahtuu verkossa, mutta tavara tulee noutaa tietyistä paikasta tai palvelu kuluttaa tietyssä paikassa.
3. Lähes kaikki tai kaikki asiakkaat ovat Suomessa asuvia henkilöitä tai Suomeen rekisteröityjä organisaatioita.
4. Tavaroiden ja palveluiden tarjoaminen tapahtuu vain yhden tai muutaman keskenään rajanaapureita olevan kunnan alueella.
5. Yli 90 prosenttia asiakkaana olevista luonnollisista henkilöistä asuu ja asiakkaana olevista muista oikeushenkilöistä kotipaikka on em. toiminta-alueella tai jos toimintaa on vain yhden kunnan alueella, yli 90 prosenttia asiakkaana olevista luonnollisista henkilöistä asuu ja asiakkaana olevista muista oikeushenkilöistä kotipaikka on tämän kunnan tai sen naapurikuntien alueella.

Ehdotetut kriteerit ovat tarpeettomia ja kohtuuttomia. Niillä tulisi olemaan erittäin merkittäviä heikennyksiä työttömien mahdollisuuteen työllistyä järjestöihin ja saada sitä kautta tukea jatkopolkuihin. Ehdotus tulisi poistamaan kaikkein vaikuttavimman järjestötyöllistämisen. Tämä leikkaus vaikuttaa vähintään 1300 palkkatukityöllistettyyn, jotka tarvitsevat tavallista enemmän tukea ja joiden työllistyminen suoraan avoimille työmarkkinoille eli yrityksiin on epätodennäköistä.

Jos uudistus toteutuu esityksen mukaisesti, se tulee vaikuttamaan järjestöjen toimintaan merkittävästi. Vaikka järjestö saisi palkkatukea de minimis – tukena, tulisi se vähentämään järjestön mahdollisuuksia palkata palkkatuella merkittävästi. De minimis-tuen perusteella työllistämisen volyyymi olisi n. 5 henkilöä vuodessa. Työ- ja elinkeinoministeriön oman selvityksen mukaan 63 prosenttia tukityöllistetyistä työllistyy järjestöihin, jotka työllistävät yli 10 henkilöä vuodessa. Työllistettyjen määrä vaihtelee 13 henkilöstä 124 henkilöön. Tämä merkitsee, että järjestöissä palkkatukityöllistettyjen määrä vähenisi merkittävästi. Paitsi, että tämä heikentää entisestään heikoimmassa työmarkkina-asemassa olevien mahdollisuuksia, vaikuttaa esitys myös järjestöjen toimintaan. Usea toimija pohtii nyt mitä toimintoja pystytään jatkossa tarjoamaan ja voidaanko enää ylipäättään tarjota palkkatuetta työtä. Pienemmissä järjestöissä tämä nähdään myös esteenä järjestön toiminnan kehittämiseen, kun pelkona on palkkatuen käytön rajaaminen.

Esityksessä painotetaan, että vaikka de minimis -asetuksen mukaisen enimmäismäärän täyttyminen estäisi 100 prosentin palkkatuen myöntämisen työnantajalle, voisi työ- ja elinkeinotoimisto myöntää tälle palkkatukea samoin ehdoin kuin yrityksille, kunnille ja hyvinvointialueille. Vaikka työnantajalla olisi tähän mahdollisuus, muutokset tukikelpoiseen palkkakustannuksiin, eivät tee niistä houkuttelevia. SOSTelle on myös useamman toimijan välityksessä tuotu esiin, että alemmilla tukiprosenteilla työllistettäessä myös järjestötyönantaja huomioi kuinka kannattavaa on palkata alentuneesti työkykyinen tai huomattavasti tukea tarvitseva henkilö. Vaikka järjestöt lähtökohtaisesti kantavat yrityksiä enemmän sosiaalista vastuuta heikoimmassa työmarkkina-asemassa olevien työllistymisestä, joutuvat nekin miettimään tuotantotaloudellisia realiteetteja ja omaa riskinkantokykyään. Erityisesti pitkäaikaistyöttömät ja muut heikoimmassa asemassa olevat joutuvat tahtomattaan tässä kärsijöiksi.

Järjestöjen 100 prosenttisella palkkatuella on perinteisesti työllistetty kaikkein heikoimmassa työmarkkina-asemassa olevia henkilöitä, joilla on osaamiseen liittyviä vajeita, terveydellisiä haasteita sekä työmarkkinoilla toimiseen liittyviä puutteita. Henkilöitä, jotka tarvitsevat pitkäkestoista tukea ja valmennusta työllistymispolulla etenemiseen. SOSTEn yhdessä välityömarkkinatoimijoiden kanssa teettämän selvityksen perusteella 61 prosenttia yrityksistä ei näe tällä hetkellä mahdollisena palkata heikommassa työmarkkina-asemassa olevia. Siksi vaarana on, että uudistuksen seurauksena suuri joukko ihmisiä syrjäytyy työmarkkinoilta pysyvästi.

100 prosentin palkkatukeen kohdistuvilla muutoksilla haetaan säästöjä. Nettosäästön arvioidaan olevan noin 9 miljoonaa euroa vuodessa. Nettosäästön laskeminen perustuu osaltaan virheelliseen oletamaan, että järjestöt työllistäisivät kohtuullisen suuren määrän alemmilla tukiprosenteilla. Muutosten myötä on myös vaarana, että iso joukko heikoimmassa työmarkkina-asemassa olevista syrjäytyy kokonaan työmarkkinoiden ulkopuolelle. On laskettu, että yhden pitkäaikaistyöttömän syrjäytyminen maksaa 600 000 euroa ja yhden nuoren 1,2 miljoonaa euroa. Näitä syrjäytymisen kustannuksia ei ole huomioitu vaikutusten arvioinnissa.

c) Muuta kommentoitavaa

Palkkatuen kokonaisuudistus on tarpeellinen: byrokratian yksinkertaistamista, järjestelmän ennakoitavuutta ja maksatusprosessin nopeuttamista on kaivattu. Annettu esitys on kuitenkin monine poikkeuksineen sekava ja esimerkiksi vaikutusten arvioinneissa on saman asian tiimoilta esitetty hyvin erilaisia lukuja.

SOSTE ei voi hyväksyä esitystä, jonka kokonaisvaikutukset ovat heikoimmassa asemassa olevien työllistymistä heikentäviä ja uhkaavat järjestöjen toimintaa.

Kiiskinen Päivi
SOSTE Suomen sosiaali ja terveys ry